

UTICAJ ANIMACIJE NA DUŽINU TRAJANJA I RADIJUS IZLETNIČKO-REKREATIVNIH KRETANJA

*Dragana Dimitrić**, Prirodno-matematički fakultet, Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Novi Sad

Aleksandra Vujko, Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

Tamara Gajić, Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

Marko Petrović, Geografski institut "Jovan Cvijić" SANU, Beograd

Sažetak: Osnovna hipoteza od koje se krenulo u radu jeste tvrdnja da animacija posetilaca direktno utiče na dužinu trajanja i radijus izletničko-rekreativnih kretanja u turizmu. Osnovni cilj istraživanja predstavlja definisanje uticaja animacije na izbor izletničko-rekreativnih destinacija, a samim tim i na dužinu trajanja i radijus kretanja turista. Na prostoru Grada Beograda postoji više zaštićenih prirodnih dobara, a jedno od njih je Veliko ratno ostrvo pri ušću Save u Dunav. Ovaj prostor funkcioniše u okviru tri zaštićene zone. Predmet anketiranja su bili privremeni stanovnici koji žive u jednoj od ovih zona, kao i Udruženje turističkih vodiča Srbije. Došlo se do zaključka da je jedna od najvećih prednosti razvoja turizma na Velikom ratnom ostrvu upravo mogućnost razvoja određenih oblika turizma, od kojih izletničko-rekreativni turizam ima višestruke pozitivne efekte na stanovništvo koje ga upražnjava. Isto tako, u radu se došlo do zaključka da animacija direktno srazmerno utiče na dužinu trajanja boravka turista na destinaciji, kao i na radijus njihovih kretanja.

Ključne reči: animacija, izletničko-rekreativni turizam, Veliko ratno ostrvo, Beograd

THE IMPACT OF ANIMATION ON THE LENGTH OF STAY AND RADIUS OF MOVEMENT OF THE EXCURSION-RECREATIONAL TOURISM

Abstract: The basic hypothesis from which we started in the paper is the claim that animation of visitors has a direct impact on the length and radius of excursion-recreational tourism. The main objective of the research is to define the role of

*sadranel@gmail.com

animation in the choice of tourist detination and length of staying. In the area of the City of Belgrade, there are more protected natural areas and one of them is the Great War Island located at the confluence of the River Sava in River Danube. This area has three protected zones. Temporary population that was the subject of the interview, as well as the Association of Tourist Guides of Serbia occupate one of these zones. We concluded that one of the biggest advantages of developing tourism of the Great War Island is the possibility of developing certain forms of tourism, and one of these forms, the excursion-recreational tourism has multiple positive effects on the population. The paper concluded that the animation proportionally affects the length of stay of tourists, as well as the radius of their movement.

Key words: *animation, excursion-recreational tourism, The Great War Island, Belgrade*

JEL Classification: *Z32*

1. UVOD

Animacija u turizmu se pre svega odnosi na uspostavljanje najbližih relacionih odnosa između domaćina i gostiju, a s obzirom na to da u turističkim kretanjima učestvuje istovremeno mnogo posetilaca sa različitim podneblja, preko je potreban posrednik između njih radi lakšeg razumevanja i međusobnog druženja, ali takođe, neko ko će na pravi način prezentovati destinaciju i zbog koga će na samoj destinaciji biti više posetilaca (Gajić, 2009). Može se reći da vizuelni prostor igra bitnu ulogu kao stimulaciono sredstvo za goste, ali osim vizuelne funkcije i atrakcija na samoj destinaciji, postoji i jedna neizostavna funkcija koja se provlači tokom celokupnog rada i aktivnosti animatora, a to je gostoljubivost u radu sa turistima i spremnost na sve dodatne zahteve turista u animacionim projektima (Gajić, 2009). Postoji jedna bitna činjenica i zadatak koji ne sme da se zaboravi i ostavi po strani, a to je da animatori koji održavaju svoje programe u prirodnim ambijentima moraju da vode računa da se prirodni resursi ne uništavaju. Na taj način će pozitivno uticati na razvoj svesti o ekološkoj zaštiti i značaju prirode kod posetilaca. Znači, zamisao animatora treba da bude usmerena ka ekološkim zahtevima i pozitivnim aspektima u interaktivnom odnosu turizam-ekologija.

Prema Vukoniću i Čavleku (2001), izletima se smatraju putovanja koja se odvijaju vikendom, što znači da mogu uključivati i jedno do dva noćenja. U tom smislu se razlikuju poludnevni, dnevni i vikend izleti, a u osnovi predstavljaju kraća putovanja sa zabavnom, sportsko-rekreativnom, kulturnom ili naučnom svrhom. Ako bismo se nadovezali na prethodnu konstataciju, koja o izletu govori kao o kraćem putovanju ili kretanju, može se zaključiti da izletničko mesto ne sme da bude mnogo udaljeno od matičnog mesta boravka izletnika.

Prirodno dobro "Veliko ratno ostrvo", zaštićeno 2005. godine, nalazi se na teritoriji Beograda, gradska opština Zemun i sastoji se od dve rečne ade, Velikog (210,66 hektara) i Malog ratnog ostrva (0,75 hektara), koje su smeštene između 1172. i 1169. kilometra toka Dunava, sa zaštitnim pojasom u širini od 50 metara vodene površine. Zaštićeno prirodno dobro čini i svaka druga površina tla Velikog i Malog ratnog ostrva koja se, pri najnižem stanju vodostaja, nalazi iznad nivoa reke, kao i svi sprudovi koji povremeno nastaju. Ukupna površina zaštićenog prirodnog dobra iznosi 211,38 hektara (Zaštićena prirodna dobra, 2008).

Prvi zabeleženi naziv je Dunavsko ostrvo. U jednom periodu egzistira pod imenom Cigansko ostrvo, pa Sirotinjsko, da bi današnje ime dobilo za vreme operacije zauzimanja Beograda, koju je izvela austrijska vojska pod komandom Evgenija Savojskog 1719. godine. Od tada se redovno pojavljuje na svim vedutama, kartama, planovima i drugim dokumentima, vojnim i civilnim. Od samog nastanka ostrvo je bilo strateški značajno za vojne operacije, a u 19. veku postaje i važna raskrsnica trgovačkih puteva. Veliko ratno ostrvo, u kompoziciji sa vrednim nasleđem Beogradske tvrđave, starim jezgrom Zemuna i kulom Gardoš, predstavlja neobičnu i bogatu celinu prirodnog i kulturno-istorijskog nasleđa Beograda (Zaštićena prirodna dobra, 2008).

Predmet istraživanja je Veliko ratno ostrvo u Beogradu kao prepoznatljiva izletničko-rekreativna destinacija i jedno od omiljenih turističkih zona Beograda, koje posećuju kako domaći, tako i strani gosti. Osnovni cilj ovog istraživanja bio je da se pokaže uticaj animacije na izbor turističke destinacije, odnosno radijus kretanja, kao i dužinu trajanja turističkih kretanja. U radu je korišćena tehnika anketiranja kao način prikupljanja podataka na terenu. Dobijeni rezultati su ukazali na neke od ključnih problema i nedostataka u ovom segmentu, a takođe su date osnovne smernice za prevazilaženje uočenih nedostataka.

2. METODOLOGIJA

Prostor Velikog ratnog ostrva funkcioniše u okviru tri zaštićene zone. U jednoj od ovih zona žive privremeni stanovnici koji su učestvovali u anonimnoj anketi. Cilj anketiranja je bio da se utvrdi starosna, polna i obrazovna struktura privremenih stanovnika Velikog ratnog ostrva, njihov motiv dolaska na ostrvo, kao i njihovo poznavanje prostora na kojem žive više od polovine godine. Kao i na svakom prostoru, tako i na ovom postoje određeni problemi, kao i prednosti. Jedna od najvećih prednosti jeste mogućnost razvoja određenih oblika turizma, od kojih izletničko-rekreativni turizam ne ugrožava prostor u kojem se odvija, a

ima višestruke pozitivne efekte na stanovništvo koje ga upražnjava. Tako se dolazi do polazne hipoteze koja glasi: Stanovništvo velikih gradova ima svoje izletničko-rekreativne zone koje koristi, ali dužina boravka na destinaciji, kao i sam radijus kretanja, direktno zavise od animacije. Unutar ove hipoteze mogu se izdvojiti tri pothipoteze:

- izlazak stanovništva u izletničko-rekreativne prostore ima pozitivan zdravstveni efekat (hipoteza 1).
- ako se u prirodne oaze odlazi tokom više meseci u godini, tada se pozitivni efekti istog mogu dugoročno osetiti (hipoteza 2).
- najviše stanovništva koje dolazi na prostor Velikog ratnog ostrva je iz obližnjih opština, odnosno opštine Zemun (hipoteza 3).

Istraživanje za ovaj rad vršeno je pretežno na terenu kroz posetu objektima i razgovore sa stručnim licima, a informacije su prikupljane i iz različitih stručnih radova i publikacija. Krajem avgusta 2013. godine u razgovoru sa predstavnicima JKP "Gradsko zelenilo" koje održava Veliko ratno ostrvo došlo se do sledećih podataka:

- Ukupan broj sojenica je 36, od kojih je 4 ili 5 ruinirano, ali se, bez obzira na to, sve koriste;
- Privremeni stanovnici borave na ostrvu od proleća do jeseni (najčešće dolaze u proleće kad opadne nivo reke koja poplavi celo ostrvo i ostaju do kasno u jesen);
- Na ostrvu postoje tri režima zaštite;
- Ukoliko se radi neko istraživanje ili se radi o organizovanim grupama, potrebno je prethodno najavljuvanje, a pri tom postoji pratnja koja će provesti posetioce kroz dozvoljene zone ostrva.

Krajem avgusta iste godine urađena je i anonimna anketa na Velikom ratnom ostrvu. Njom je obuhvaćeno 10 privremenih stanovnika sojenica. Anketa je urađena u jednom danu na stanovnicima koji su tog dana boravili na ostrvu. Privremeni stanovnici su odgovarali na sedamnaest pitanja grupisanih u dve grupe. Prva grupa pitanja je obuhvatila opšte podatke o anketiranim (prvih pet pitanja), a druga grupa pitanja je ciljano postavljena za tematiku ostrva. Niko nije odbio da popuni anketu. Od deset anketiranih, njih 6 su stanovnici opštine Zemun, 2 je sa Vračara, 1 je sa Novog Beograda i 1 je iz opštine Stari grad. Ovi podaci pokazuju da su privremeni stanovnici većinom iz beogradske opštine Zemun i to 60%, što se moglo i očekivati s obzirom na blizinu Velikog ratnog ostrva, te je ovim dokazana pothipoteza 3.

Godine 2015. u toku letnjih meseci, sprovedeno je i anketno istraživanje pomoću ankete sa skaliranim pitanjima zatvorenog tipa na uzorku od 27 ispitanika, turističkih vodiča Udruženja turističkih vodiča Srbije. Njima su postavljena dva pitanja: da li smatraju da animacija utiče na izbor destinacije i da li animacija utiče na dužinu doravka turista na destinaciji.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

Na Velikom ratnom ostrvu privremeni stanovnici koji su učestvovali u anketi prosečne su starosti 73,6 godina. Ovaj podatak ukazuje da stanovništvo Velikog ratnog ostrva pripada stanovništvu "treće dobi". Iako su stanovnici ove prosečne starosti, svi oni deluju veoma vitalno, što se može povezati upravo sa načinom života koji vode. To podrazumeva da nešto više od polovine godine koju provedu u ovoj oazi mira pomalo obrađuju zemljište, te se na taj način bave i fizičkom aktivnošću. Takođe, ono što oni jedu, to i proizvedu upravo u samoj blizini svojih sojenica (oko polovine se bavi obradom zemljišta i imaju sopstvene manje voćnjake). Ako se pogleda tabela 1. može se primetiti da je njih sedmoro starosti preko 70 godina, što čini 70% ukupnog broja privremenih stanovnika Velikog ratnog ostrva. Najstariji privremeni stanovnik ima 80 godina. Ovim su dokazane pothipoteze 1 i 2.

Tabela 1

Starosna struktura privremenih stanovnika Velikog ratnog ostrva

50 – 60 godina	61 – 70 godina	71 – 80 godina
1	2	7
58 god.	68 i 67 god.	78, 80, 78, 79, 74, 77, 77 god.

Napomena. Proračun autora.

Što se tiče stručne spreme, to su uglavnom visokoobrazovani ljudi. Tabela 2 prikazuje njihovu obrazovnu strukturu. Među anketiranimima je bio i jedan magistar nauka.

Tabela 2

Obrazovna struktura privremenih stanovnika Velikog ratnog ostrva

Stručna sprema	Srednja	Viša/Visoka	Fakultet	Mr/Dr
Broj	3	5	1	1

Napomena. Proračun autora.

Tabela 2 pokazuje da je 70% privremenog stanovništva visokoobrazovano, a ostatak od 30% ima srednju stručnu spremu. Ovaj podatak može da ukaže na dva razloga zašto je ovoliko visok procenat visokoobrazovanih izabrao da ima sojenice na Velikom ratnom ostrvu i da u njima živi. Prvi razlog je da su ovi ljudi na visokom nivou svesti, te su se zbog svog zdravlja, uživanja i sličnog odlučili na ovaj vid života, a drugi razlog je potpuno suprotan, te su na Velikom ratnom ostrvu iz egzistencijalnih razloga. Ako se uzme u obzir da su to stariji ljudi, a shodno tome su i svi penzioneri (100%), kako je anketa potvrdila, dolazi se do zaključka da je veća verovatnoća da su ovi ljudi na ovom prostoru iz prvog navedenog razloga.

Na pitanje da li posećuju Veliko ratno ostrvo redovno svake godine ili to rade samo ponekad, svih deset (100%) je odgovorilo da redovno posećuju ostrvo. Interesantni su odgovori anketiranih da jedan od njih dolazi na ostrvo već 70 godina, njih troje dolaze 30 godina, njih dvoje dolaze 28 godina, a i ostali dolaze takođe već veoma dugo. Ovi podaci prikazani su u tabeli 3. Dugogodišnji dolasci na ostrvo imaju pozitivne efekte na zdravlje, a kao što se može videti iz tabele 1. prosečna starost privremene populacije je 73,6 godina, čime su dokazane pothipoteze 1 i 2.

Tabela 3

Koliko godina privremeno stanovništvo Velikog ratnog ostrva dolazi na ostrvo

Godina	70	30	28	24	23	15	8
Stanovništvo	1	3	2	1	1	1	1

Napomena. Proračun autora.

Da bi se prevezli do Velikog ratnog ostrva, njih 10 koristi čamac, pri čemu je njih troje odgovorilo da imaju sopstveni čamac. Kada je postavljen pontonski most u julu 2015. godine, posetioци su mogli da se zadrže na ostrvu do 20 časova. Prema podacima JKP "Gradsko zelenilo", to su bili pretežno posetioци plaže Lido, odnosno predstavnici kupališnog turizma. Međutim, bilo je i izletnika koji su došli da prošetaju po Velikom ratnom ostrvu. Po procenama, u julu 2015. godine bilo je više od 50.000 posetilaca. Pontonski most se ne postavlja svake godine. Da li će se pontonski most postaviti ili ne, zavisi isključivo od nivoa reke. Kada pontonski most nije postavljen, ostrvo je dostupno jedino putem čamaca. U toku 2015. godine pontonski most je bio postavljen od 30. juna do 30. avgusta.

Privremeni stanovnici Velikog ratnog ostrva dolaze na ostrvo najviše sa članovima porodice, njih 9 (ili 75%), a sa prijateljima dolazi njih 3, ostatak od 25%. Primećuje se da je ukupan broj odgovora veći od 10, koliko je anketiranih.

Razlog tome je što su anketirani mogli da se odluče za više odgovora. Kao motiv dolaska na Veliko ratno ostrvo njih 6 je navelo da ovde žive povremeno, a takođe njih 6 je izjavilo da se bave poljoprivredom. Njih dvoje na ostrvo dolaze i zbog rekreacije. S obzirom da je većina znala koliko vrsta ptica ima na ostrvu i znala je da navede neku od njih (9 znalo odgovor, a 1 nije), i takođe su znali koja to biljna vrsta ugrožava floru ostrva (8 znalo odgovor, a 2 nije), zaključuje se da privremeni stanovnici poznaju ostrvo na koje dolaze. Takođe, odgovori na sledeća dva postavljena pitanja ukazuju na prethodno iskazan zaključak. Na pitanje "Koji status ima ostrvo?", njih 6 je odgovorilo da je to ostrvo zaštićeno prirodno dobro, 2 da je ostrvo zaštićeno, 1 da je ono zaštićena zona i 1 da je ostrvo prirodno dobro izuzetnih vrednosti. Svih 10 učesnika ankete odgovorilo je da je staratelj na Velikom ratnom ostrvu JKP "Gradsko zelenilo". Na pitanje "Koliko ima režima zaštite na ostrvu?", četvero anketiranih je znalo odgovor da postoje tri režima zaštite, troje nije znalo, dvoje je smatralo da ih nema, a jedan anketirani nije bio siguran.

Odgovori na pitanje "Šta biste promenili i čime biste upotpunili ponudu Velikog ratnog ostrva?" prikazani su u tabelarnom prikazu sa tačnim navodima odgovora na njega (Tabela 4).

Tabela 4

Predlozi za promene i upotpunjavanje ponude Velikog ratnog ostrva

Šta biste promenili i čime biste upotpunili ponudu Velikog ratnog ostrva?
Ne dozvoliti uznemiravanje flore i faune (koncerti mladih)
Ništa ne treba da se menja
Pojedini drže živinu, zečeve, ćurke, a sva ta živina stvara vrlo jak smrad, pa turisti i posetioci izbegavaju da obilaze ostrvo
Most, voda za piće
Bolje održavanje
Veći angažman gradskih zvaničnika i više promotivnih aktivnosti i animacije i obavezno svake godine uspostavljanje pontonskog mosta
Uređenje plaže

Napomena. Proračun autora.

Interesantno je da je svih 27 ispitanika (100%), turističkih vodiča iz Udruženja turističkih vodiča Srbije, odgovorilo da smatraju da animacija utiče na izbor

destinacije, u ovom slučaju na izbor da li doći ili ne na Veliko ratno ostrvo, kao i to da animacija direktno utiče na dužinu boravka turista na destinaciji. Što je destinacija bolje promovisana, a na njoj radi obučeni stručni kadar, turisti će duže ostajati na destinaciji i rado će se na nju vraćati (Vujko, Vujnić, Gajić i Petrović, 2016). Sve ovo je dokazalo polaznu hipotezu H da stanovništvo velikih gradova ima svoje izletničko-rekreativne zone koje koristi, a da dužina boravka na destinaciji, kao i sam radijus kretanja, direktno zavise od animacije.

4. ZAKLJUČAK

Jedan od najvećih bisera grada Beograda je Veliko ratno ostrvo, pravi raj za izletnike, rekreativce, ljubitelje ptica i sve druge koji vole očuvanu prirodu. Međutim, ono što je značajno, a uistinu interesantno, jeste da se ovaj prostor nalazi usred urbanog Beograda i samim tim ga čini još više jedinstvenim prostorom.

Na Velikom ratnom ostrvu danas ima vikendica - sojenica i bašta zaljubljenika u prirodu, a na gornjem špicu Velikog ratnog ostrva nalazi se omiljena zemunska plaža Lido. Međutim, polazeći od već pomenutih karakteristika, prirodno dobro „Veliko ratno ostrvo” zaštićeno je kao predeo izuzetnih odlika koji brine o staništu retkih i ugroženih ptica močvarica, a zaštita je ustanovljena radi očuvanja reprezentativne morfološke i geološke tvorevine, rečnog ostrva nastalog na ušću Save u Dunav, koje ima kulturno-istorijski i izletničko-rekreativni značaj za stanovnike Beograda. Zaštićeno prirodno dobro „Veliko ratno ostrvo” kategorisano je kao značajno prirodno dobro, u okviru kojeg su utvrđene tri zone sa različitim režimom zaštite.

Pored ovih režima zaštite, na zaštićeno prirodno dobro primenjuju se režimi zaštite utvrđeni zakonom i drugim propisima kojima se utvrđuje upravljanje međunarodnim plovnim putevima, zaštita vodosnabdevanja i vodoprivrednih objekata, zaštita močvarnih područja, kao i zaštita lovnih i ribolovnih rezervata (Čomić, 2003; Zaštićena prirodna dobra, 2008). Da bi se uživalo u izletničko-rekreativnom turizmu, kao i drugim oblicima turizma na ovom prostoru, nije potrebno dodatno uređivanje prostora, zato što bi se na taj način ugrozile zaštićene zone. Međutim, trebalo bi još više ovaj prostor približiti i ostalom stanovništvu iz ostalih opština grada Beograda, jer kako se iz ovog istraživanja vidi, najviše stanovnišva koje koristi i uživa blagodeti ovog prostoru jesu iz obližnje opštine Zemun. Treba razmisliti i o mogućnostima približavanja ovog prostora mlađim populacijama, a u okviru izletničko-rekreativnog turizma, na primer otvaranjem jednog mini zoološkog vrta sa životinjama sa ovog ostrva (naročito ptica, riba i vodozemaca) koje se trenutno na ostrvu mogu videti pretežno na izloženim panoima. Ovakav zoološki vrt bi privukao i šire mase. Mogućnost obilaska ostrva na magarcima ili kočijom ulepšali bi prikaz ovog

ostrva. Na taj način bi ovaj vid turizma imao i određeni finansijski efekat (Vujko, Gajić i Kovačević, 2012; Penić, Dragosavac, Vujko i Besermenji, 2016). Ovde bi se takođe mogli razmotriti i drugi predlozi koji bi nadopunili ponudu skrivenog ostrva usred grada Beograda.

REFERENCE

- Boris, V., & Čavlek, N. (2001). *Rječnik turizma*. Zagreb: Masmedija.
- Čomić, Đ. (2003). Prostorno-planski modeli razmeštaja turizma u ruralnoj sredini. U: Zbornik radova sa skupa Ruralni turizam i održivi razvoj Balkana, Kragujevac.
- Gajić, T. (2009). Osnovne karakteristike i suština animacionih aktivnosti u turizmu. *Škola biznisa*, 1, 78-83.
- Zaštićena prirodna dobra*. (2008). Beograd: Sekretarijat za zaštitu prirode Srbije - Grad Beograd – Gradska uprava. Monografija.
- Penić, M., Dragosavac, M., Vujko, A., & Besermenji, S. (2016). Impact of active tourism on economic development - The Fruška Gora National park (North Serbia). *Geographica Pannonica*, 20(3), 181-190.
- Vujko, A., Vujnić, J., Gajić, T., & Petrović, M. (2016). Kvalitet usluga u turističkim preduzećima kao model upravljanja turističkom destinacijom. *Škola biznisa*, 1, 22-31.
- Vujko, A., Gajić, T., & Kovačević, B. (2012). Turizam u zaštićenim prirodnim prostorima - ekoturizam Fruške gore. *Škola biznisa*, 4, 8-16.

Napomena: Rad je podržan od strane republičkog projekta III 47007, finansiranog od strane Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije. Anketiranje je rađeno u okviru projekta XX-01 4011-450, finansiranog od strane Sekretarijata za sport i omladinu Grada Beograda i projekta XXV-01 4011-2S, finansiranog od strane Kancelarije za mlade Grada Beograda.

Primljeno: 14.11.2016.

Odobreno: 26.12.2016.